

PFU-SAK NR. 330/11

KLAGER: Fattighuset v. styret
ADRESSE: Grønlandsleiret 39, 0190 Oslo
TELEFON:
PUBLIKASJON: NRK (Dagsrevyen)
PUBLISERINGSDATO: 30.11.2011
STOFFOMRÅDE: Frivillighet
GENRE: Nyhetsreportasje
SØKERSTIKKORD: Kontroll av opplysninger, saklighet og omtanke, samtidig imøtegåelse
REGISTRERT: 13.12.2011
BEHANDLET I SEKR.: 13.12.2011
BEHANDLES I PFU: 23.02.2012
FERDIGBEHANDLET: 23.02.2012
BEHANDLINGSTID: 70 dager
KLAGEGRUPPE: Stiftelse
PFU-KONKLUSJON:
HENVISNING VVPL.:
RETTSBEHANDLING:
OMTALE/ANONYM.:
MERKNADER:

SAMMENDRAG:

NRK Dagsrevyen bragte **onsdag 30. november** en nyhetsreportasje med følgende introduksjon fra studio:

«Julegaver for flere hundre tusen kroner som ble gitt til Fattighuset i fjor, gikk aldri videre til Oslos fattige. Det hevder tidligere frivillige ved Fattighuset. De sier at de selv og flere andre som jobbet ved Fattighuset, selv forsynte seg med de fineste gavene. Ledelsen avviser påstandene.»

I reportasjen går det innledningsvis frem at Fattighuset får tusenvis av gaver fra privatpersoner og bedrifter, videre sier reporteren:

«[N]å tar flere tidligere frivillige ved Fattighuset et kraftig oppgjør med organisasjonen. De hevder julegaver for flere hundre tusen kroner forsvant etter innsamlingen i fjor.»

Tidligere pressetalsmann for Fattighuset blir spurt om det er slik at mange av gavene aldri kom fram til de fattige i fjor, og svarer:

«Det tror jeg man trygt kan si. Eller man kan si at de kom fram til et lite celebret utvalg av Oslos fattige. At en liten klikk med mennesker mottar til dels store mengder gaver fra... fra det norske folk. Og folket gir fordi man assosierer Fattighuset med det mange har sett på tv eller i aviser: bildet av matkøen som står utenfor.»

Tidligere styreleder i Fattighuset, Gregory Starr, uttaler deretter:

«Dette er en inntektsgivende aktivitet for disse folk som driver Fattighuset. (...) [D]en "subculture of corruption" må endres.»

Reportasjen fortsetter som følger:

«NRK har snakket med flere tidligere og nåværende frivillige ved Fattighuset, som bekrefter at store mengder gaver forsvant i fjor. Men Fattighusets daglige leder avviser kategorisk påstandene og kritikken. – Du, det vil jeg faktisk si, at dette her, det er fantasier. Jeg etterlyser en roman om dette her.»

Videre går det frem at Fattighuset sier gaver som ble til overs i fjor, senere ble utdelt som bursdagsgaver. Fattighuset vedgår deretter at det er vanskelig å kontrollere om gaver stjeles. Daglig leder uttaler:

«[J]eg er ikke synsk, da, sånn at jeg kan liksom si at, å, nå er det noen som tar noe der ute. Man kan ikke være overalt hele tiden. Og det er... ja, jeg må faktisk si at jeg vet ikke hvordan det har foregått.»

Samme kveld hadde **Kveldsnytt** en oppfølgingsreportasje, der kritikken gjentas. Reporteren sier at det sås tvil om julegavene som kommer inn til Fattighuset kommer frem til de fattige, og videre:

«Tidligere frivillige ved huset hevder at gaver for flere hundre tusen ble borte før jul i fjor. Fremskrittspartiet krever at organisasjonen kommer til bunns i påstandene.»

Fremskrittspartiets representant krever at Fattighuset rydder opp og **«gjenskaper tilliten til alle sine brukere»**, en talsmann fra KrF siteres på at dette kan være skadelig for frivilligheten i Norge. Også i denne reportasjen bringes avvisningen fra daglig leder i Fattighuset, og uttalelsen om at dette er **«fantasier»**.

FORSØK PÅ MINNELIG ORDNING:

Partene har vært i kontakt i et forsøk på å komme fram til en minnelig ordning, uten at dette har lyktes dem.

KLAGEN:

Klager er Fattighuset ved styret. De skriver:

Fattighusets styre kjenner seg ikke igjen i den fremstillingen av faktum som fremkommer i NRK Dagsrevyens oppslag (...). De to ekskluderte og suspenderte eks-toppene i Fattighuset Gregory Starr og Erling Westenvik fremsetter alvorlige påstander om at gaver skal ha blitt underslått av frivillige (...). Dette skal enten ha skjedd i forbindelse med innsamlingen av

julegaver i desember 2010, eller like etter jul. Faktum er at Gregory Starr var styreleder (...) i den perioden (...), mens Westenvik var styremedlem og pressetalsmann (...).

Klagerne skriver at Starr ble suspendert som følge av en personalsak i mars 2011, og videre:

«Som styreleder burde Starr fått direkte spørsmål av NRK om hvorfor han mener at han ikke var ansvarlig for det som eventuelt foregikk på huset (...) mens han var styreleder (...). I stedet får han komme til orde med ulne påstander om at noen er korrupte (...). Fattighuset mottok svært mange julegaver i 2010, og delte disse ut til brukere på huset. Kapasiteten var sprengt, og det ble delt ut så mye gaver som vårt personale maktet. (...) Det var imidlertid gaver igjen etter stengetid julaften. Mye av dette ble transportert ut til andre ideelle organisasjoner og krisesentre. Likevel var det også etter dette fortsatt gaver igjen. Disse ble pakket opp, og sortert. Alle gjenstandene ble låst inn på Fattighusets lager (...). Utover nyåret og våren 2011 har disse gavene blitt gitt til brukere som trengte fødselsdagsgaver å gi bort. (...) Høsten 2011 var det likevel noen få gaver igjen på lageret, i overkant av 1 sekk (...). Det er riktig at disse gjenstandene ble borte i oktober 2011. (...) Men det er ikke riktig at tillitsvalgte på Fattighuset har underslått gaver. Lageret står noen ganger ulåst i åpningstiden, av praktiske årsaker.»

Videre står det i klagen:

«Det er kritikkverdig at NRK ikke har evnet å synliggjøre Starr og Westenviks åpenbare motiver med å fremsette sine påstander om Fattighuset. (...) [F]ormålet (...) må ha vært å skade den allmenne tilliten i organisasjonen – i høysesongen for publikums giverglede. Motivet for dette kan ikke ha vært noen annet enn at Starr er ekskludert og Westenvik er suspendert fra Fattighuset (...).»

Det hevdes at Fattighuset er en åpen organisasjon, og at eventuelle misligheter ville blitt oppdaget raskt. Videre står det at de frivillige også er brukere av huset som mottar mat og andre varer som givere donerer, og at dette fremgår klart av informasjonen Fattighuset gir ut. Videre skriver klagerne:

«Det er (...) med stor undring vi nå konstaterer at også stortingspolitikere synes å misforstå sakens fakta dit hen at gaver ikke når frem. Vi antar at dette bygger på informasjon de har fått av NRK. (...) Saken som NRK har eksponert, ser ut til å være bygget på rykter.»

Klagerne mener NRK har brutt god presseskikk ved å bringe reportasjene.

TILSVARSRUNDEN:

NRK avviser klagen, og skriver om bakgrunnen for saken:

«I løpet av høsten 2011 mottok NRK Nyheter flere tips om kritikkverdige forhold ved Fattighuset i Oslo. Blant annet dreide det seg om mangel på kontroll over gjenstander som ble gitt til Fattighuset (...) og medlemmer som ble ekskludert uten grunn. Det mest interessante tipset (...) dreide seg om at flere tusen julegaver i fjor forsvant fra Fattighuset i Oslo. Tipset var opprinnelig innsendt av et tidligere medlem ved Fattighuset (...).»

NRK viser til samtale med Westenvik, Starr og to personer til, og skriver at Westenvik her blant annet la frem dokumentasjon på at institusjoner mottok gaver som ble kjørt ut 24.

desember 2010, men at han fortalte at det fortsatt etter utkjøringen var minst tusen gaver igjen, og at disse var borte da han kom tilbake til Fattighuset over nyttår. NRK skriver:

«Historien bekreftes av kvinnen som deltok på utdelingen sammen med Westenvik. Ingen av disse kjenner til at gavene skal ha blitt nedlåst i et kjellerrom. (...) Fattighuset nevner heller ikke noe kjellerrom hvor gavene ble nedlåst i det første intervjuet.»

Det vises videre til en e-post til NRK fra styremedlem Per Høiås i Fattighuset sendt 1. desember 2011, der han skriver at medlemmer av Fattighuset ble invitert til utdeling av gaver i januar, og at resten ble nedlåst i et kjellerrom. Videre står det:

«Westenvik og Starr (...) forteller at de ble møtt med "sterk motstand" da det ble snakk om at gaver hadde forsvunnet. (...) Begge forteller at eksklusjonen kom etter at de forsøkte å "rydde opp i en ukultur på Fattighuset".»

NRK skriver at Westenvik og Starr med dette mente at frivillige forsynte seg med gaver og gjenstander. Videre skriver NRK at flere anonyme kilder, særlig to personer, på ulikt vis bekrefter historien. NRK påpeker at klager ikke har vist til punkter i Vær Varsom-plakaten, men tar på bakgrunn av klagen opp tre punkter som kan være sentrale. Om det første, punkt 3.2. om kontroll av opplysninger, skriver NRK:

«Fattighuset hevder (...) at våre åpne kilder ikke er pålitelige (...). NRK ser at det kanskje hadde vært en fordel for sakens helhet om det hadde fremkommet at våre to åpne kilder ble ekskludert etter en personalkonflikt.»

NRK mener dette imidlertid ikke gir grunn til å trekke kildene i tvil, og skriver videre:

«[D]et er riktig at forklaringene fra de to og Fattighuset spriker. Starr og Westenvik forteller at de ønsket å rydde opp (...), men ble møtt med motstand og etter hvert suspensjon og ekskludering. Vi fremsetter i reportasjen heller ikke påstander mot enkeltpersoner, men forsøker å fortelle om en ukultur som flere hevder fins i organisasjonen, og som uansett årsak og opprinnelse, ikke gagnar Oslos mange fattige.»

Kildene NRK har vært i kontakt med oppgir at de ikke har fått informasjon om at gavene som ble til overs etter julen, skal ha blitt delt ut som bursdagsgaver. Videre mener NRK at deres hovedkilders troverdighet ikke svekkes som følge av rollene de hadde i Fattighuset tidligere:

«For å avdekke kritikkverdige forhold (...) er det svært vanlig at mediene bruker kilder som tidligere har vært involvert i en organisasjon eller bedrifts virksomhet (...). Ofte må det en konflikt til for å få kritikkverdige forhold frem i lyset. Vi er klar over at kravet til kildekritikk øker i slike saker, men mener dette er godt dekket inn gjennom flere kilder som bekrefter historiene (...).»

NRK bringer også VVP-punktet om saklighet og omtanke på banen, og skriver at Fattighuset, som mottaker av statsstøtte og donasjoner, må tåle et kritisk søkelys, «[s]elv om dagens ledelse er selverklærte amatører». Videre står det:

«Dagsrevyen har forståelse for at talspersonen for Fattighuset ikke er vant til å stille i kritiske intervjuer. Likevel mener vi at det er riktig å behandle et tips av denne typen (...).

Fattighusets ledelse får komme til orde og er viet tidsmessig nær halvparten av reportasjen (...).»

Det vises også til at kritikken fremsettes med forbehold, ved bruk av ordet «hevder». NRK sier begrepet «gaver for flere hundre tusen» ble brukt som et anslag av Westenvik og en annen kilde. NRK skriver videre om dette:

«Fattighuset hevder i sin klage at omfanget er langt mindre enn dette. Vi mener likevel vi har ivarettatt saklighet og omtanke (...) ved at vi holder kommentaren på et nøkternt nivå og lar ledelsen få full mulighet til å svare (...).»

Når det gjelder samtidig imøtegåelse, skriver NRK at redaksjonen tok kontakt med Fattighuset om morgenen 30. november, og intervju ble gitt senere samme dag. NRK skriver følgende om intervjuet med Reidun Berger:

«I intervjuet starter hun med å forklare at det som var til overs ble gitt i bursdagsgaver gjennom året. (...) Hun får så et direkte spørsmål om at gaver for opp mot en million kroner forsvant, og svarer så at påstandene er fantasier og at hun etterlyser en roman om dette. Det er dette svaret vi bruker i reportasjen.»

Om reportasjen i Kveldsnytt, skriver NRK at de tolker utsagnene her dit hen at det må ryddes opp og skapes et system som ikke levner tvil om at gaver kommer frem til Oslos fattige. NRK skriver:

«Ingen av politikerne uttrykker, slik det står i klagen, at gavene rent faktisk ikke når frem. (...) Ledelsen kommer dog også til orde i denne reportasjen, for å understreke at de avviser påstandene.»

NRK omtaler også en oppfølgende reportasje fra 1. desember, der det blir foreslått at gaver som gis til organisasjoner, bør registreres. Reidun Berger i Fattighuset er en av kildene til reportasjen, og det går frem av denne at Fattighuset nå vil vurdere innmelding i Innsamlingskontrollen.

Klagerne skriver at Starr og Westenvik ble utestengt fra organisasjonen fordi de nektet å følge medlemmenes avgjørelse i en sak, og at de tilhører en mindretallsfraksjon. Klagerne skriver:

«Det hevdes av Starr og Westenvik at de ble møtt med ”sterk motstand”, da de snakket om gaver som angivelig skulle være forsvunnet. Vi har sett gjennom sakslistene og referatene som har vært styrebehandlet i perioden desember 2010 til april 2011 (...), uten at det nevnes noe sted om at julegaver angivelig skulle blitt stjålet (...).»

Det vises til en styresak om utdeling av gaver og klær på medlemsmøte (vedlagt klagen). Det vedlegges også et skriv til medlemmene der det står at «Fattighusets medlemmer inviteres til gavedryss» (vedlagt klagen). Klagerne skriver:

«Det er bemerkelsesverdig at verken Starr eller Westenvik har nevnt det de mener er grove uregelmessigheter, verken for medlemsmøtet, styremøtet eller Allmøtet (...) mens de fremdeles var fremtredende styremedlemmer, men tvert imot venter nesten ett år, og først da går til NRK med sine påstander.»

Fattighuset viser til flere saker som de mener tyder på at Starr fremmer kritikken «for å få ut sin misnøye over at han ble ekskludert», og peker videre på at kritikken fremmes nettopp når den kan ramme hardest – i tiden for julegaver.

NRK gjentar at Fattighuset mottar både statsstøtte og donasjoner, og skriver:

«Til sammen er det snakk om store verdier som forvaltes. Da bør man også forvente at organisasjonen har kontroll på hvordan gavene forvaltes, noe Fattighuset har gjort i begge intervjuene NRK har gjort med ledelsen, at de ikke har.»

Det anføres at informasjonen om NRKs hovedkilder i klagerens tilsvaer ikke har noen innvirkning på kanalens vurdering av dem som troverdige kilder. Videre står det om NRKs anonyme kilder:

«Fattighuset fremstiller det som om våre lukkede kilder (...) tilhører en slags gruppering. Det er ikke NRK Dagsrevyens inntrykk. Våre lukkede kilder har ikke, så vidt oss bekjent, noe nært forholdt til våre to åpne kilder (...). At Fattighuset synes det er merkelig at Gregory Starr og Erling Westenvik ikke har tatt opp dette, slik at det har blitt protokollført på styremøter, er forhold NRK ikke kan påta seg å behandle. Som det også fremkommer i vår første reportasje (studiointro), vedgår jo de begge å ha mottatt uforholdsmessig store ytelser fra Fattighuset. Slik vi forstår det har Starr og Westenvik senere gått sammen om å rydde opp i en ukultur (...). At dette arbeidet ikke er protokollført, kan vi ikke se har noen betydning for troverdigheten til våre to kilder (...).»

Det vises til at andre forhold klagerne tar opp knyttet til Gregory Starr, ikke har noe med denne saken å gjøre. Når det gjelder dokumentasjonen fra Fattighuset om invitasjon til gavedryss, skriver NRK at det ikke fremkommer hvilke gaver det er snakk om, og at ingen av kildene NRK har vært i kontakt med, har mottatt invitasjonen, «til tross for at 25 (av Fattighusets angivelig 300) medlemmer har skrevet under på at de har mottatt denne invitasjonen». NRK understreker at klagers forklaring rundt gavene spriker, og skriver:

«Vi mener det vil være naturlig å forvente at en organisasjon av Fattighusets størrelse kan gi et godt og tydelig svar på hva som skjedde med julegavene, dersom de mener påstandene om at gavene ble stjålet er uriktige.»